
Aika: 11.12.2013 klo 8.00

Paikka: Valtioneuvoston linna, VNK, kh 12

Läsnä: Pääministeri Jyrki Katainen, puheenjohtaja
Elinkeinoministeri Jan Vapaavuori, asiat 1-2
Kulttuuri- ja urheiluministeri Paavo Arhinmäki
Ympäristöministeri Ville Niinistö, asiat 2-3
Työministeri Lauri Ihalainen
Puolustusministeri Carl Haglund
Kehitysministeri Pekka Haavisto, asiat 1-2

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä Martti Hetemäki
Valtiosihteeri Olli-Pekka Heinonen, asiat 1-2
Valtiosihteeri Tuire Santamäki-Vuori
Erityisavustaja Sirkku Linna
Erityisavustaja Joonas Turunen
Valtioneuvoston viestintäpäällikkö Päivi Paasikoski
Osastopäällikkö Markus Sovala
Budjettipäällikkö Hannu Mäkinen, sihteeri

2. Eräs VNK:n asia, suojaustaso II

Fortum Oyj:n strateginen intressi ja sähköverkkoliiketoiminnan ratkaisut

Asiakirja: VNK:n omistajaohjausosaston salainen muistio, suojaustaso II

Ministeri Haavisto esitteli asian.

Asiantuntija: ylijohdaja Eero Heliövaara ja neuvotteleva virkamies Jukka Ohtola

Talouspoliittinen ministerivaliokunta jätti asian pöydälle.

Sihteeri Hannu Mäkinen
Hannu Mäkinen
Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

ASIA 2

SALAINEN

Talouspoliittinen ministerivaliokunta 11.12.2013

Fortum Oyj:n strateginen intressi ja sähköverkkoliiketoiminnan ratkaisut

Fortum on valtion 50,8 prosenttisesti omistama pörssi-yhtiö. Fortum kuuluu valtion omistuksen jaottelussa luokkaan 1 b. Tämän luokan yhtiöihin liittyy vahvan sijoittajaintressin lisäksi strategisia intressejä, joiden vuoksi valtion on syytä pysyä toistaiseksi vahvana omistajana tai turvata muulla tavoin kyseiset strategiset intressit, jos omistusosuutta pienennetään tai omistuksesta luovutaan. Eduskunnan säätämä alaraja valtion omistuksella Fortumissa on 50,1 prosenttia.

Fortumin omistajaohjauksesta vastaava ministeriö on valtioneuvoston kanslia ja strategisesta intressistä vastaa työ- elinkeinoministeriö. Strateginen intressi on vahvistettu talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa.

Fortumin nykyinen strateginen intressi on sähkön tuotannon ja jakelun toimivuuden eli energiansaannin häiriöttömyyden varmistaminen myös poikkeusolosuhteissa. Yhtiöllä ei ole enää energiapoliittisia velvoitteita eikä erityisoikeuksia. Yhtiön aikaisempi oligopolistinen asema Suomen sähkömarkkinoilla on hävinnyt, mutta epävarmuutta maamme sähkömarkkinoiden kehityksessä on edelleen olemassa.

Fortum julkisti 31.1.2013 käynnistävänsä sähkönsiirtoliiketoiminnan tulevaisuuden vaihtoehtojen selvittämisen tavoitteenaan kasvaa strategiansa mukaisesti vähäpäästöisessä sähköntuotannossa, energiatehokkaassa sähkön ja lämmön yhteistuotannossa sekä myynnissä. Tarkasteltavien vaihtoehtojen joukossa on myös sähkönsiirtoliiketoiminnan myynti. Yhtiö arvioi saavansa tarkastelun päätökseen vuoden 2013 aikana.

Nykyisessä muodossaan talouspoliittisen ministerivaliokunnan vahvistama strateginen intressi ei salli Fortumin sähköverkkoliiketoiminnan myyntiä, sillä se sisältää jakelun toimivuuden ja energiansaannin häiriöttömyyden varmistamisen myös poikkeusoloissa. Toisaalta valtion omistuksen jaottelussa 1 b mainitaan, että strategiset intressit voidaan turvata myös muulla tavoin kuin pitämällä toiminnot suoraan valtion omistuksessa.

Työ- ja elinkeinoministeriön esittämä uusi strateginen intressi on sähkön tuotannon häiriöttömyyden varmistaminen myös poikkeusoloissa. Yhtiöllä ei ole enää energiapoliittisia velvoitteita eikä erityisoikeuksia. Yhtiön aikaisempi oligopolistinen asema Suomen sähkömarkkinoilla on hävinnyt, mutta epävarmuutta maamme sähkömarkkinoiden kehityksessä on edelleen olemassa.

kaupungin alueen. Sähkön siirto Ruotsin jakeluverkoissa oli 14,4 TWh¹ vuonna 2012. Suomessa vastaava luku oli 9,8 TWh ja Norjassa 2,4 TWh. Yhteensä Fortumin jakeluverkossa siirrettiin sähköä 26,6 TWh vuonna 2012.

Yhteensä Fortumilla on 156 500 km sähköverkkoa, [REDACTED] Liiketoiminnalla on yhteensä noin 1,6 miljoonaa asiakasta, joista noin 600.000 on Suomessa.

Liiketoiminta on säänneltyä. Suomessa sääntelystä vastaa energiamarkkinavirasto (EMV). Uusi sähkönsiirron tuottoa säätelevä valvontamalli astui voimaan sekä Suomessa että Ruotsissa 1.1.2012.

Fortumin sähkönsiirtoliiketoiminnan liikevaihto vuonna 2012 oli 1 070 milj. euroa, vertailukelpoinen käyttökate 526 milj. euroa ja vertailukelpoinen liikevoitto 317 milj. euroa. Liiketoiminnan bruttovestoinnit vuonna 2012 olivat 324 milj. euroa ja sidottu pääoma 3 911 milj. euroa.

Sähkönverkkoliiketoiminnan myynti

Mikäli Fortumin hallitus päätyy selvityksessään sähköverkkoliiketoiminnan myyntivaihtoehtoon kannalle, tulee tätä vaihtoehtoa arvioida sekä omistajan että strategisen intressin näkökulmasta. Yhtiön ja valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosaston käsityksen mukaan verkkoliiketoiminnan myynti on Fortumin hallituksen toimivallassa eikä päätös edellytä yhtiökokouspäätöstä.

Yhtiön kannalta sähköverkkoliiketoiminnan myynti merkitsee liiketoimintarakenteen muutosta. Siinä yhtiö luopuu kohtuullisen vakaata mutta säännösteltyä tuottoa tuottavasta liiketoiminnasta. [REDACTED]

Omistajan ja yhtiön kannalta on merkittävää, mihin myynneistä saadut varat käytetään. Yhtiö tulee vahvistamaan tasettaan ja investoimaan strategiansa mukaisiin kohteisiin. Yhtiön tavoitteena on, että tällä varojen uudelleen kohdentamisella se kykenee nostamaan tuottotasoa huomattavasti verrattuna sähköverkkoliiketoiminnan tuottoon. Omistajan kannalta tärkeää on myös vakaa osinkovirta yhtiöstä. Fortum on maksanut valtiolle osinkona vuosittain vähintään noin 450 milj. euroa tilikaudesta 2007 lähtien. Sähköverkkojen myynti tukee Fortumin osingonmaksukykyä myös tulevaisuudessa.

Sähkönjakelu on mainittu Fortumin strategisessa intressissä. Valtion omistamien yhtiöiden yhtiöjaottelun 1 b mukaan strateginen intressi on turvattava vahvana omistaja tai muulla tavoin.

Sähkömarkkinaliiketoiminta on säänneltyä, ja kaikkien verkkoyhtiöiden on noudatettava Suomen lainsäädäntöä omistuspohjasta riippumatta. Sähköverkkoliiketoiminta on kansallisen viranomaisen valvomaa liiketoimintaa, jota ei voi siirtää maasta pois. Kriisitilanteita varten on olemassa omat säännöksensä sähkömarkkinalaissa ja valmiuslaissa.

¹ Luvut Fortumin vuoden 2012 vuosikertomuksesta

Sähkömarkkinaliiketoiminta on säänneltyä, ja kaikkien verkkoyhtiöiden on noudatettava Suomen lainsäädäntöä omistuspohjasta riippumatta. Sähköverkkoliiketoiminta on kansallisen viranomaisen valvomaan liiketoimintaa, jota ei voi siirtää maasta pois. Kriisitilanteita varten on olemassa omat säännöksensä sähkömarkkinalaissa ja valmiuslaissa.

Suomessa on noin 85 jakeluverkkoyhtiötä, joista Fortum on suurin 20 prosentin osuudella. Toiseksi suurin on Elenia (entinen Vattenfall), jonka markkinaosuus on hieman yli 10 prosenttia. Euroopassa on ulkomaalaisomistusta jakeluverkoissa sekä jossain tapauksissa myös kantaverkoissa. Myös Fortum omistaa jakeluverkkoja Ruotsissa ja Norjassa.

Fortum myi kantaverkko-omistuksensa valtiolle vuonna 2011 sen kansallisen intressin vuoksi. Jakeluverkko on säilynyt yhtiön omistuksessa. Kun sähkönsiirto on muulla tavoin säänneltyä toimintaa, jossa toimii 85 eri jakeluverkkoyhtiötä, ei ole enää perusteltua että strateginen intressi Fortumin kohdalla määriteltäisiin toisin kuin muiden samalla sektorilla toimivien yritysten.

Fortumin Suomen sähköverkkoliiketoiminnan suuri hinta merkinnee sitä, että puhtaasti suomalaisista koostuva ostajakunta ei liene mahdollinen niiden maarajoitusten takia. Mahdollinen ostaja voisi siten olla pooli, jossa on mukana kansainvälisiä infra- tai eläkerahastoja sekä mahdollisesti suomalainen eläkeyhtiö.

Uusi laki ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta (172/2012) tuli voimaan 1.6.2012. Tämän lain nojalla viranomaiset voivat valvoa maan huoltovarmuuden ja maan turvallisuuden kannalta keskeisten yhtiöiden omistuspohjaa ja tarvittaessa rajoittaa ulkomaalaisomistusta tällaisissa yhtiöissä. Mikäli Fortumin jakeluverkot päätetään myydä, yritysosto tulee saattaa TEM:n arvioitavaksi. Jos yritysoston voidaan katsoa aiheuttavan erittäin tärkeän edun vaarantumisen, vahvistamista koskevan asia siirretään valtioneuvoston yleisistunnon käsiteltäväksi

Eläke- ja infrarahastot ovat tyypillisesti pitkäaikaisia omistajia, joita kiinnostaa vakaa tuotto. Sähkönsiirron liiketoimintaa säätelevä valvontamalli paitsi sääntelee tuottoa myös määrittää investointivelvoitteet ja muut toiminnan kannalta keskeiset tekijät.

Suomessa astui voimaan 1.9.2013 uusi laki, jossa määritellään verkon toimintavarmuus. Laissa on määritelty maksimikatkon pituus taajamassa ja haja-asutusalueella. Laki ei määritä, miten yhtiöiden tulee kriteerit täyttää. Fortumin sähköverkko ei täytä kaikilta osin kriteereitä, joten verkon omistajasta riippumatta sillä tulee säilymään lain mukainen investointivelvoite.

Edellä todetun perusteella esitetään talouspoliittiselle ministerivaliokunnalle, että se muuttaisi Fortumin strategisen intressin seuraavan työ- ja elinkeinoministeriön esityksen mukaiseksi:

- **Fortumin strateginen intressi on sähkön tuotannon häiriöttömyyden varmistaminen myös poikkeusoloissa. Yhtiöllä ei ole enää energiapoliittisia velvoitteita eikä erityis-oikeuksia. Yhtiön aikaisempi oligopolistinen asema Suomen sähkömarkkinoilla on hävinnyt, mutta epävarmuutta maamme sähkömarkkinoiden kehityksessä on edelleen olemassa.**